

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 8 – Number: 27 p. 15-28, Spring 2024

Sınıfında Özel Gereksinimli Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi* ** *Evaluation of the Views of Classroom Teachers with Students with Special Needs on Classroom Management*

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1438813>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date
17.02.2024

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
23.03.2024

Makale Yayım Tarihi /
Article Publication Date
28.03.2024

Asya Studies

Hasan Toluk
Okul Müdürü / MEB
has56san73@gmail.com
ORCID: 0009-0002-6270-0427

Halil İdin
Okul Müdürü / MEB
h.idin1981@gmail.com
ORCID: 0009-0004-9793-5730

Mevlüt Gayirinal
Şube Müdürü / MEB
mevlut.gyrnl@gmail.com
ORCID: 0009-0004-2688-0496

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır.

** Bu çalışma Şırnak Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu Başkanlığının 23.01.2024 tarih ve E-74546226-622.01-91412 belge numarası onayı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Öz

Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler gün geçtikçe artmaktadır. Bu artışla birlikte bu öğrencilerin eğitim alabileceği daha fazla sınıfa ve okula ihtiyaç duyulmaktadır. Özel eğitim uygulama okullarının ve özel eğitim sınıflarının yetersiz kalması durumunda özel gereksinimli öğrencilere normal sınıflarda diğer öğrencilerle birlikte eğitim alabilmeleri için kaynaştırma eğitimi raporu verilebilmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimden mahrum kalmaması açısından faydalı olan bu durum beraberinde bazı faktörleri de getirmektedir. Bu araştırmanın amacı sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine yönelik görüşlerini değerlendirmektir. Araştırmanın yürütülmesinde nitel araştırma yönteminin durum çalışma modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 17 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler, içerik analizine tabi tutularak kategori ve kodlara ayrılarak sunulmuştur. Araştırma bulguları sonucunda sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik olarak daha çok dezavantajlardan yana görüş belirttiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin mevcut özel eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri sonucunda materyal eksikliğinin ön plana çıktığı, öğretmenlerin olağan sınıf düzeni devam ettirilmesini benimsediği, öğretmenlerin hafta içi günlerde ders saatlerinde özel gereksinimli öğrencilerine zaman ayırdığı, öğretmenlerin sözel pekiştiricileri daha fazla tercih ettikleri ve etkileşime dayalı sosyal faaliyetleri daha çok kullandığı ortaya çıkmıştır. Sınıf yönetimi açısından incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimini en iyi şekilde sağlamaya çalıştığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Yönetimi, Özel Eğitim, Sınıf Öğretmeni

Abstract

Students in need of special education are increasing day by day. With this increase, there is a need for more classrooms and schools where these students can receive education. If special education practice schools and special education classes are insufficient, special education students can receive education in regular classes with other students. This situation, which is beneficial in terms of preventing special education students from being deprived of education, brings along some factors. The aim of this study is to evaluate the views of classroom teachers who have special education students in their classrooms on classroom management. The case study model of qualitative research method was used in conducting the research. The study group consisted of 17 classroom teachers selected using the criterion sampling method. A semi-structured interview form consisting of 6 questions was used to collect the data. The collected data were subjected to content analysis and presented in themes and codes. As a result of the research findings, it was determined that classroom teachers mostly expressed opinions in favor of disadvantages regarding special education students. As a result of the teachers' views on current special education practices, it was revealed that the lack of materials came to the forefront, teachers adopted the continuation of the usual classroom order, teachers allocated time for special education students during class hours on weekdays, teachers preferred verbal reinforcers more and used interaction-based social activities more. In terms of classroom management, it can be said that classroom teachers try to provide classroom management in the best way possible.

Keywords: Classroom Management, Special Education, Classroom Teacher

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Toluk, H., İdin, H. & Gayirinal, M. (2024). Sınıfında Özel Gereksinimli Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 8(27), 15-28.

GİRİŞ

İnsanların doğum öncesinde, doğum sırasında ve doğum sonrasında çeşitli nedenlerden dolayı karşılaştıkları zorluklar nedeniyle özel ihtiyaçları oluşabilmektedir. İnsanlar genetik faktörler, uyuşturucu bağımlılığı, zor doğumlar, hastalıklar, psikolojik travmalar ve nedeni kesin olarak belirlenemeyen diğer nedenlerle özel ihtiyaçlar geliştirebilirler (Metin, 2012: 3). Temmuz 2018’de 30471 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre özel gereksinimli kişiler “Kişisel ve gelişimsel özellikleri ile eğitim nitelikleri bakımından diğer insanlardan önemli ölçüde farklılık gösteren kişilerdir.” (Resmî Gazete 2, 2018: 24). Özçelik (1987: 30) özel ihtiyaç sahibi kişileri şöyle tanımlamaktadır “Düzenli eğitim hizmetlerinden imkânları ölçüsünde yararlanamayan kişilere özel eğitime gereksinimli kişiler denilebilir”.

Özsoy (1977: 216) özel eğitim ile ilgili eş anlama gelebilecek kavramları mümkün olduğunca özetlemiş ve bunları engelli eğitimi, tedavi edici eğitim, tedavi edici eğitim, çocukları koruma ve özel eğitim hizmetleri olarak sıralamıştır. 1983 tarih ve 18192 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2916 sayılı Özel Eğitime İhtiyaç Sahibi Çocuklar Hakkında Kanunu uyarınca özel eğitim “Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların eğitimi için özel olarak eğitilmiş personel ve geliştirilmiş eğitim programları kullanılarak, çocuğun engellerine ve özelliklerine uygun bir ortamda verilen eğitim” olarak tanımlanmaktadır (Resmî Gazete 1, 1983: 2). Başka bir deyişle “Özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklara eğitim vermek için özel olarak eğitilmiş personel tarafından yetersizliğin özelliklerine uygun bir eğitim ortamında yürütülen ve geliştirilen eğitim programıdır.” (Özsoy vd., 2002: 7). Kırk (1972; Akt. Özsoy vd., 2002: 6) özel eğitim için “Zihinsel, duygusal, sosyal, duygusal, nörolojik veya fiziksel özellikler, iletişim becerileri açısından ortalama veya normalden farklı olan ve yaşamlarında uyum sağlama veya özel eğitim ihtiyaçları olan çocukların aldığı eğitimdir. Hayat bir çocuktur ve özel eğitim gerektirir.” ifadesini kullanmıştır.

Özel gereksinimli olan kişiyi daha iyi tanımlamak için “özel ihtiyaçlar, özel gereksinimli” gibi kavramlarla ilişkilendirilen yaralanma, sakatlık ve engellilik kavramlarının açıklanması uygun görülmüştür. Yaralanma; doğumdan önce, doğum sırasında veya sonrasında çeşitli nedenlerle insan organlarının işlev veya yapılarının hasar görmesi veya kaybı olarak tanımlanır. Bu durum geçici veya kalıcı olabilir. Hasar örnekleri arasında, hamilelik sırasında annenin uyuşturucu kullanımı nedeniyle bebeklerde beyin hücrelerinde meydana gelen hasar ve kalıcı tedavi edilmeyen orta kulak enfeksiyonları nedeniyle çocuklarda işitme organlarında meydana gelen hasar yer alır. Engellilik; zihinsel, fiziksel, duygusal veya duygusal bir organın hasar nedeniyle işlevlerini tam olarak veya kısmen yerine getirememesi sonucu ortaya çıkan bir durumdur. Başka bir deyişle engellilik, yaralanma sonucu ortaya çıkan bir durumdur. Örneğin, bir kaza sonucu işitme organında meydana gelen hasar, kısmen veya tamamen işitme kaybıyla sonuçlanabileceği gibi görme organında meydana gelen hasar da körlüğe yol açabilir. Engellilik: bir kişinin bir engel veya etkileşimden kaynaklanan bir sorun nedeniyle çevreyle etkileşime girememesi olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, zihinsel engelli çocuklar diğer çocuklar gibi duygu ve düşüncelerini ifade edemeyebilirler. Bu durum özel ihtiyaçların olduğu anlamına gelir. Engelli çocuklar çevrelerindeki beklentilerini karşılayamayabilir ya da çevrelerindeki beklentilerini karşılamakta zorluk yaşayabilirler. Bu nedenlerden dolayı engellilik, özel gereksinimli çocukları etkilemekte ve birey için “engel” hâline gelmektedir (Ataman, 2003: 14; Metin, 2012: 1-2).” Engelli insanlar gerekli bilgi ve becerilere sahip oldukları takdirde sosyal ve gerekirse fiziksel çevrelerinde bazı avantajlar elde edebilirler. Değişimin, yetersizliklerin engele dönüşmesini engelleyebileceği vurgulanmaktadır.” (Eripek, 2007; Akt. Diken, 2019: 4).

Özel bir eğitim alabilenler, bu eğitim sayesinde toplumda tüketici değil; üretken bireyler hâline gelebilirler. Bu nedenle özel eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve gereken önemin verilmesi gerektiğine inanılmaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2005: 11). Özel eğitimde erken eğitim önemlidir. Özel eğitime erken başlama, bireyin engelinin erken tanımlanmasını ve ihtiyaçlarının erken teşhis edilmesini gerektirir. Erken eğitim, eğitime zaman ve para tasarrufu sağlamanın yanı sıra alınan eğitimin verimliliğini de artırır. Erken tespit edilmeyen çocuklarda uyum sorunları, sosyal sorunları, okula devam etmede zorluk, okuldan kaçma ve okula ilişkin olumsuz algılar yaşanabilmektedir. Bireylerin sağlıklı kimlik ve rol gelişimi için küçük yaşlardan itibaren özel eğitime ihtiyaç vardır. Bireyin topluma sağlıklı olamaması durumunda bu gelişme sağlıklı olmaz ve işsizlik, suç oranlarının artması gibi ciddi sonuçlar ortaya çıkabilir (Aslan, 2015: 586).

Özel eğitim hizmetlerine ilişkin meslekî alan yazını incelendiğinde, Türkiye’de özel eğitim hizmetleri alanının küresel eğilimlere paralel olarak son yıllarda hızla geliştiği ve bu hizmetlerin önceki

yıllara göre daha yaygın olduğu görülmektedir. 1950’de Türkiye’de özel eğitim daha önce Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı tarafından verilen bir hizmetti. Fakat özellikle 1950’li yıllardan itibaren Millî Eğitim Daire Başkanlığına devredilmiştir. Türkiye’de 2916 sayılı Özel Eğitime İhtiyaç Sahibi Çocuklara İlişkin Kanun 1983 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesinin ardından 1992 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. O günden bu yana, günümüz koşullarına uygun çağdaş eğitimin desteklenmesini ve özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasını amaçlayan mevzuat hazırlıklarına başlandı. Bu hazırlık yaklaşık beş yıl sürmüş olup 1997 yılında mevcut yasa revize edilmiş ve özel eğitime ihtiyacı olan tüm çocukların alması gereken eğitim için gerekli yasal düzenlemeleri getiren 573 sayılı Özel Eğitim Kanunu bugün hâlen yürürlüktedir. Özel eğitime ilişkin tüm hizmetleri ve uygulama usullerini açıklayan ve mevzuata uygun olarak oluşturulan son yönetmelik 2006 yılından bu yana kullanılmaktadır (Melekoğlu, 2014). Bu mevzuat hem özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin hem özel eğitim öğretmenlerinin hayatını kolaylaştırmak amacıyla hayata geçirildi. Her kademedeki özel okullar ve özel eğitim sınıfları açılmaya başlandı. Meslekî ortaöğretim okulları çerçevesinde Türkiye’de ilk kez 2016 yılında Mersin’de meslekî ortaöğretim okullarının özel eğitim sınıfları kurularak önce diğer illere, ardından da diğer illere yayılmaya başladı.

Türkiye’de örgün eğitim veren okul türleri kapsamında eğitim faaliyetlerini yürüten özel eğitim uygulamaları arasında genel sınıflara dâhil etme, okullara bağlı özel eğitim sınıfları, hastanelerde kurulan sınıflar ve okullar yer almaktadır. Buna destek ofisinin yönetimi de dâhildir (Karabörk, 2018). Bu bağlamda örgün eğitim kurumları çatısı altında beş farklı özel eğitim faaliyeti yürütülebilmektedir. Özel eğitim kursları da bu uygulamalardan biridir. Her özel eğitim sınıfının özellikleri, öğretim yöntemleri, sınıf mevcutları ve kurstaki öğretmen sayısı farklılık gösterse de bu eğitimi yeterli düzeyde almayan öğretmenlerin özel eğitim öğrencilerine eğitim vermesi, sınıf içerisinde kafa karışıklığına ve sorunlara neden olabilmektedir.

Özel eğitim öğrencileri sadece özel okullarda veya genel okullarda özel eğitim derslerine katılmazlar. Aynı zamanda normal sınıflardaki normal öğrenciler olarak da görülmektedirler (Karadeniz, 2002). Bu hizmetleri hem tipik gelişimli (özel eğitim gerektirmeyen öğrencilere) hem de diğer engel türlerine özel gereksinimli sahip öğrencilere sağlamanın yanı sıra hizmetlerin çocuğun engel türüne ve düzeyine uygun olması da önemlidir. Örneğin; otizmlili öğrencilerin hafif zihinsel gelişim geriliği olan öğrencilerle aynı sınıfta olmaları veya bu iki grubun da normal eğitim veren bir sınıfta olmaları istenmeyen bir durumdur.

Özel eğitim sınıflı okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin kendi mesleki yeteneklerini tanıyabilmeleri ve sağlıklı sınıf yönetimi gerçekleştirebilmeleri için eksik oldukları alanlarda eğitim almaları gerektiğine inanılmaktadır. Sınıf öğretmenleri meslekî bir yanlış kararla karşılaştıklarında, bir özel eğitim öğretmeni yanlış karara yardımcı olabilir. Sınıf öğretmenleri mesleklerinde her ne kadar yeterli olsa da özel eğitim gibi spesifik bir alanda zorluk çekebilirler. Bu durum sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimini zorlaştırmakta ve daha sonra verim almasını düşürmektedir (Westling ve Whitten, 1996; Akt. Güleç Aslan vd., 2014).

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim alabileceği daha fazla sınıfa ve okula ihtiyaç duyulmaktadır. Özel eğitim uygulama okullarının ve özel eğitim sınıflarının yetersiz kalması durumunda özel gereksinimli öğrencilere normal sınıflarda diğer öğrencilerle birlikte eğitim alabilmeleri için kaynaştırma eğitimi raporu verilebilmektedir. Özel eğitim öğrencilerinin eğitimden mahrum kalmaması açısından faydalı olan bu durum beraberinde bazı faktörleri de getirmektedir. Sınıfta özel gereksinimli öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik görüşlerinin ortaya çıkartılması bu açıdan önemlidir. Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik görüşlerinin ortaya konulması açısından önem taşımaktadır.

Yapılan alan yazını taramasında sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik görüşlerini inceleyen çeşitli araştırmaların olduğu (Aydoğdu ve Kılıç, 2016; Bozkurt, Aydın, 2017; Bulut, 2018; Demir ve Kale, 2019; Işıtan ve Dayı, 2022; İzci, 2005; Mutlu Göçmen, Özyer ve Özsoy, 2017; Yazıcı ve Uzuner, 2021) tespit edilmiştir. Fakat sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik görüşlerini sınıf yönetimi açısından inceleyen araştırmaların olmadığı tespit edilmiştir. Alan yazınındaki bu boşluğu doldurmak amacıyla bu araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı sınıfta özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine yönelik görüşlerini değerlendirmektir. Araştırmanın amacından hareketler aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin sınıfta özel gereksinimli öğrenci olmasının avantajları ve dezavantajlarına yönelik görüşleri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenleri mevcut özel eğitim uygulamalarını nasıl bulmaktadır?
3. Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıflardaki fiziksel düzenin yönetimine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere hangi zamanlarda veya derslerde daha çok zaman ayırdığının sınıf yönetimine etkisi ile ilgili görüşleri nelerdir?
5. Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin olumlu davranışları için yaptıkları pekiştirmeler nelerdir?
6. Sınıf öğretmenlerinin sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimde bulunması için yaptıkları çalışmalar nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine yönelik görüşlerini değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma yönetimin durum çalışması modeli ile yürütülmüştür. Nitel araştırma yürüten araştırmacılar; insanların tecrübelerini, yaşam alanlarını ve deneyimlerini nasıl yorumladıklarını incelerler (Merriam ve Tisdell, 2016). Durum çalışması modelinde güncel konu, gerçek yaşamla bağlantılı olarak derinlemesine ele alınmaktadır (Akar, 2016). Bu araştırmada sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine yönelik görüşleri derinlemesine ele alınmak istendiği için bu model seçilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Şırnak ilinin Cizre ilçesinde devlet okullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise ölçüt (kriter) örnekleme yöntemi ile belirlenen 17 öğretmenden oluşturmaktadır. Marshall ve Rossman'a (2014) göre ölçüt örnekleme yönteminde önceden belirlenen bazı ölçütleri karşılayan durumlar üzerinde çalışılmaktadır ve ölçüt araştırmacı tarafından oluşturulmaktadır. Grix'e (2010) göre ise ölçüt örneklemede sadece zaman esas alınmaz, araştırmacı tarafından araştırmanın konusu ile ilgili herhangi bir durum ölçüt olarak belirlenebilir. Bu araştırmada ise ölçüt sınıf öğretmeni olmak ve sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunmaktır. Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin demografik veriler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışma Grubuna İlişkin Veriler

Katılımcı	Cinsiyet	Hizmet Yılı	Yaş	Yakın Çevrede Özel Eğitim Gereksinimli Birey Olma Durumu
Ö1	Kadın	0-5	25 ve altı	Var
Ö2	Erkek	0-5	26-34	Yok
Ö3	Kadın	0-5	26-34	Yok
Ö4	Erkek	6-10	26-34	Var
Ö5	Kadın	6-10	26-34	Yok
Ö6	Kadın	0-5	26-34	Var
Ö7	Kadın	6-10	26-34	Yok
Ö8	Erkek	0-5	26-34	Var
Ö9	Erkek	0-5	26-34	Yok
Ö10	Kadın	6-10	26-34	Yok
Ö11	Kadın	6-10	26-34	Var
Ö12	Kadın	0-5	26-34	Var
Ö13	Kadın	16-20	36-44	Var
Ö14	Erkek	0-5	26-34	Var
Ö15	Kadın	0-5	26-34	Yok

Ö16	Kadın	0-5	26-34	Yok
Ö17	Erkek	6-10	26-34	Yok

Tablo 1’de yer alan demografik veriler incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 11’inin kadın (%64,70), 6’sının erkek (%35,30) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerden 10 tanesi (%58,82) 0-5 yıl arası hizmet yılına, 6 tanesi (%35,30) 6-10 yıl arası hizmet yılına, 1 tanesi (%5,82) 16-20 yıl arası hizmet yılına sahiptir. Öğretmenlerden 1 tanesi (%5,82) 25 yaş ve altındadır, 15 tanesi (%88,23) 26-34 yaş arasındadır, 1 tanesi (%5,82) 36-44 yaş arasındadır. Öğretmenlerden 8 tanesinin (%47) yakın çevresinde özel eğitim gereksinimli birey vardır, 9 tanesinin (%53) yakın çevresinde özel eğitim gereksinimli birey yoktur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracını iki bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturmaktadır. Formun birinci bölümünde katılımcılara yönelik verilerin ele alındığı cinsiyet, hizmet yılı, yaş, yakın çevrede özel eğitim gereksinimli birey olma durumu demografik verilerinden oluşmaktadır. Formun ikinci bölümünde ise araştırmaya yönelik görüşme formu yer almaktadır. Görüşme formu altı sorudan oluşmaktadır. Soruların hazırlanmasında eğitim programları ve öğretim alanından bir uzmandan ve yazım kontrolü için bir Türkçe öğretmeninden görüş alınmıştır. Görüşlerden sonra forma son hâli verilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular aşağıda yer almaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Şırnak ilinin Cizre ilçesinde devlet okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerden toplanmıştır. Bunun için Cizre ilçesindeki ilkokullara gidilerek sınıf öğretmenleri ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Farklı okullarda görev yapmakta olan öğretmenlerden görüş alındığı için bireysel görüşmeler tercih edilmiştir. Görüşme öncesinde sınıf öğretmenlerine çalışmanın konusu ve önemi hakkında bilgilendirme yapılarak araştırmanın gönüllülük esaslı yürütüldüğü açıklanmıştır. Görüşmeler esnasında öğretmenlerin sınıfında özel gereksinimli öğrenci olup olmadığı teyit edildikten sonra görüşme yapılmıştır. Her görüşme yaklaşık 20 dakika ile 40 dakika arasında sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, bir metindeki birçok kelimenin belirli kurallara göre kodlanarak daha küçük içerik kategorileri hâlinde gruplandırıldığı sistematik ve tekrarlanabilir bir teknik analize dayanmaktadır. Bu veriler daha sonra alt sınıflandırma ve üst sınıflandırma için sınıflara bölünür (Sönmez ve Alacapınar, 2011). Sınıf öğretmenlerinden toplanan veriler önce her soru bağlamında kodlanarak analiz edilmiştir. Daha sonra bu kodlar kategorilere ayrılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden kişisel bilgi alınmadığı için görüşme formlarına “Öğretmen” kelimesinin baş harfine sayı verilerek “Ö1, Ö2, Ö3” gibi kod isimleri verilmiştir. Kod ve kategorileri desteklemek için öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı: Şırnak Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu Başkanlığı
Karar Tarihi: 23/01//2024
Belge Numarası: E-74546226-622.01-91412

BULGULAR

Bu bölümde katılımcılardan elde edilen verilerin analiz edilmesi ile ulaşılan bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Avantajlar ve Dezavantajlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacını oluşturan “Sınıf öğretmenlerinin sınıfta özel gereksinimli öğrenci olmasının avantajları ve dezavantajlarına yönelik görüşleri nelerdir?” araştırma sorusunun bulguları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1: Avantaj ve Dezavantajlara Yönelik Kategori ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Katılımcı	f
Avantajlar	Bireysel farklılıklara saygı duymayı öğrenmesi	Ö7, Ö11, Ö13	13
	Hayata farklı bakış açıları sağlaması	Ö6, Ö13	
	Normal sınıflarda eğitime katılmaları	Ö2	
	Öğretmene haz vermesi	Ö4	
	Öğretmene mutluluk vermesi	Ö4	
	Bireysel desteğe ihtiyaç duymaları	Ö4	
	Öğrencilerin kaynaşmaları	Ö10	
	Diğer öğrencilerin tolerans becerilerinin gelişmesi	Ö14	
	Hoşgörünün artması	Ö16	
Akranları ile ilişki içinde olmaları	Ö17		
Dezavantajlar	Sınıf mevcutlarının kalabalık olması	Ö1, Ö5, Ö9	19
	Öğretmenin yeterli olmama düşüncesi	Ö3, Ö15	
	Zaman kısıtlılığı	Ö11, Ö15	
	Ek destek faaliyetlerinin verilememesi	Ö1	
	Dikkat dağıtması	Ö3	
	Sınıf başarısının düşmesi	Ö3	
	Sınıf yönetiminin zorlaşması	Ö5	
	Fazla ilgi gerektirmesi	Ö8	
	Kazanımların hitap etmemesi	Ö13	
	Öğrencinin dışlanması	Ö14	
	Sınıf disiplinin zorlaşması	Ö16	
	Müfredatın yetişememesi	Ö16	
	İhtiyaçlarının giderilememesi	Ö17	
	Diğer öğrenciler üzerinde olumsuz etki yaratmaları	Ö17	
Toplam			32

Sınıf öğretmenlerinin sınıfta özel gereksinimli öğrenci olmasının avantajları ve dezavantajlarına yönelik görüşleri incelenerek “Avantajlar” ve “Dezavantajlar” kategorileri ortaya çıkmıştır. “Avantajlar” kategorisi 10 koddan ve 13 frekanstan oluşmaktadır. “Dezavantajlar” kategorisi 15 koddan ve 19 frekanstan oluşmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin ortaya çıkan kategorilerden hareketle dezavantajlara yönelik görüşlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum sınıf öğretmenlerinin sınıfta özel gereksinimli öğrenci olmasına yönelik olarak olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu şeklinde de yorumlanabilmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin “Avantajlar” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö7: *Öğrencilerim için bireysel farklılıklara saygı duymanın önemi açısından sınıfta özel eğitim öğrencisinin bulunmasının faydalı olduğunu düşünüyorum.*

Ö13: *Farklılıklar her zaman iyi olur. Avantaj açısından bakarsak anlatılan kazanımları çabuk öğreniyorlar, değişik bakış açıları oluşuyor ve farklı örnekler veriyorlar.*

Ö17: *Öğrenci açısından tek avantaj kendi akranlarıyla iletişim içinde olmasıdır.*

Sınıf öğretmenlerinin “Dezavantajlar” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö3: *Sınıf içerisinde öğretmenin dikkatini fazlaca dağıtan sınıf verimini düşüren bir durumdur. Öğretmenin ne sınıfa ne de öğrencisine tam anlamıyla yetebilmesi mümkün olmuyor.*

Ö5: *Özel eğitim öğrencisine kalabalık sınıflarda gerekli ilgiyi göstermek zordur. Bu sebeple sınıfın kontrolünün sağlanması zorlaşmaktadır.*

Ö11: *Kalabalık mevcutların fazla olduğu sınıflarda özel eğitim öğrencilerine onlara yetecek kadar zaman ayrılması çok zordur.*

Mevcut Özel Eğitim Uygulamalarına Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacını oluşturan “Sınıf öğretmenleri mevcut özel eğitim uygulamalarını nasıl bulmaktadır?” araştırma sorusunun bulguları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 2: Mevcut Özel Eğitim Uygulamalarına Yönelik Kategori ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Katılımcı	f
Fiziki Yetersizlikler	Materyal, araç gereç yetersizliği	Ö1, Ö12, Ö17	13
	Özel eğitim sınıflarının eksik olması	Ö2, Ö16	
	İmkân yetersizliği	Ö4, Ö7	
	Zaman yetersizliği	Ö3	
	Sosyal alan yetersizliği	Ö4	
	Sınıfların kalabalık olması	Ö6	
	Çevresel ortam yetersizliği	Ö10	
	Ders saatlerinin öğrenciler açısından uzun olması	Ö13	
Eğitsel Yetersizlikler	Uygulamaların sınıf şartlarına uygun olmaması	Ö15	4
	Verilen eğitimlerin değerlendirilememesi	Ö5	
	Destek eğitimin soyut kalması	Ö6	
	Uygulama ağırlıklı eğitim verilmeli	Ö11	
	Mevzuatın yeterince uygulanmaması	Ö14	
Toplam			17

Sınıf öğretmenleri mevcut özel eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri incelenerek “Fiziki Yetersizlikler” ve “Eğitsel Yetersizlikler” kategorileri ortaya çıkmıştır. “Fiziki Yetersizlikler” kategorisi 9 koddan ve 13 frekanstan oluşmaktadır. “Eğitsel Yetersizlikler” kategorisi 4 koddan ve 4 frekanstan oluşmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin ortaya çıkan kategorilerden hareketle dezavantajlara yönelik görüşlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Normal sınıflar özel gereksinimli öğrencilere uygun olarak düzenlenmedikleri için bu sınıflarda materyal ve donanım gibi eksikliklerin ön plana çıkması sınıf öğretmenlerinin görüşlerine de yansımaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin “Fiziki Yetersizlikler” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö1: *Program olarak belki yeterlidir fakat özel öğrenci için materyal, ders kitabı, ek kaynak vb. ihtiyaçların yetersiz olduğunu düşünüyorum.*

Ö4: *Eğitim uygulamalarını yeterli bulmakla beraber özel gereksinimli bireylere dönük daha çok sosyal alan yaratılmasını ve kendilerini geliştirme imkânı sunacak ortamlar oluşturulmasının uygun olduğunu düşünüyorum.*

Ö16: *Özel gereksinimli öğrenciler için seviyelerine ve ihtiyaçlarına uygun yeteri kadar sınıf ve okul bulunmamaktadır.*

Sınıf öğretmenlerinin “Eğitsel Yetersizlikler” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö5: *Özel eğitim sınıflarında verilen eğitimleri değerlendiremem fakat karma sınıflardaki uygulamalar yetersiz kalmaktadır.*

Ö11: *Özel eğitim öğrencilerine daha çok dikkat edilmelidir. Dersle beraber ayrı öğretmenlerle, ayrı çalışmalar yapılabilir.*

Ö14: *Bence sorun mevzuatta geçen maddelerin yeterince uygulanmamasıdır.*

Sınıflardaki Fiziksel Düzenin Yönetimine Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacını oluşturan “Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıflardaki fiziksel düzenin yönetimine yönelik görüşleri nelerdir?” araştırma sorusunun bulguları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 3: Sınıflardaki Fiziksel Düzenin Yönetimine Yönelik Kategori ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Katılımcı	f
Sınıf Temelli Düzen	Olağan sınıf düzeni devam ettirilmeli	Ö3, Ö4	9
	Esnek bir sınıf düzeni oluşturulmalı	Ö10, Ö11	
	Rahat ve huzurlu bir ortam yaratılmalı	Ö15, Ö16	
	Güvenli bir ortam yaratılmalı	Ö7	
	Sade bir ortam yaratılmalı	Ö12	
	Görsel materyallere ağırlık verilmeli	Ö13	

Öğrenci Temelli Düzen	Öğrenci ihtiyaçlarına göre düzenleme yapılmalı	Ö5, Ö8, Ö12	9
	Öğretmene yakın olmalıdır	Ö1, Ö2	
	Küme düzeni oluşturulmalı	Ö6	
	Sosyal bir ortam yaratılmalı	Ö9	
	Arka tarafa oturtulmamalı	Ö14	
	Sınıf öğrencinin yetersizlik türüne göre düzenlenmeli	Ö17	
Toplam			18

Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıflardaki fiziksel düzenin yönetimine yönelik görüşleri incelenerek “Sınıf Temelli Düzen” ve “Öğrenci Temelli Düzen” kategorileri ortaya çıkmıştır. “Sınıf Temelli Düzen” kategorisi 6 koddan ve 9 frekanstan oluşmaktadır. “Öğrenci Temelli Düzen” kategorisi 6 koddan ve 9 frekanstan oluşmaktadır. Ortaya çıkan kategoriler incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin sınıflardaki fiziksel düzen konusunda net bir ayrıma gitmediği anlaşılmaktadır. Gerek sınıfın özel gereksinimli öğrencisine uygun olarak düzenlenmesi gerek öğrenciye yönelik bireysel düzenlemelerin yapılması ile ilgili görüşler ortaya çıkmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin “Sınıf Temelli Düzen” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö3: *Sınıfımda var olan normal düzen devam etmektedir. Bence böyle devam edilmelidir. Özel eğitim öğrencisinin diğer öğrencilerden farklı olmadığını hissettirmek için bunu yapıyorum.*

Ö11: *Sınıfın büyüklüğü, mevcut öğrenci sayısı, sınıfın fiziksel düzenini etkilediği için bazen istenilen oluşturulamıyor ama sıra hâlinde olan düzen en son tercih edilmelidir.*

Ö15: *Sınıfın fiziksel düzeninin öğrencinin davranışı üzerinde önemli etkisi vardır. Öğrencinin kendisini rahat ve huzurlu hissedebilmesi için fiziksel ortamının düzenlenmesi gerekir.*

Sınıf öğretmenlerinin “Öğrenci Temelli Düzen” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö2: *Özel eğitim öğrencisi, öğretmene yakın olacak şekilde oturtulmalıdır.*

Ö8: *Sınıf ortamı özel eğitim öğrencisinin gereksinimine göre düzenlenmelidir.*

Ö14: *Özel gereksinimli öğrenci arkada dışlanacak seviyede tek başına oturtulmamalıdır.*

Zaman ve Ders Yönetimine Yönelik İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacını oluşturan “Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere hangi zamanlarda veya derslerde daha çok zaman ayırdığının sınıf yönetimine etkisi ile ilgili görüşleri nelerdir?” araştırma sorusunun bulguları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 4: Zaman veya Ders Yönetimine Yönelik Kategori ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Katılımcı	f
Hafta İçi (Ders Sürecinde)	Zaman ayırma	Ö4, Ö8, Ö9	16
	Diğer öğrencilere ödevlendirme yaparak ilgilenme	Ö6, Ö12, Ö15	
	Sınıfın olumsuz etkilenmesi	Ö8, Ö9	
	Hassas davranma	Ö4	
	İlgi gösterme	Ö4	
	Zaman ayıramama	Ö7	
	Bire bir ilgilenme	Ö10	
	Diğer öğrencilerin sıkılması	Ö11	
	Disiplin sorunları yaratmaması	Ö14	
	Dikte çalışmalarında zorlanma	Ö16	
Etkinlik yaptıktan sonra ilgilenme	Ö17		
Hafta İçi (Ders Dışında)	Vakit ayırabilme	Ö5, Ö13	7
	Özel olarak zaman ayırabilme	Ö2	
	Problemleri durumlara müdahale etme	Ö7	
	Telefonla iletişime geçme	Ö13	
	Bire bir ilgilenme	Ö14	
Hafta Sonu	Öğrencinin sınıfta rencide olmaması için	Ö1	1
Toplam			24

Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere hangi zamanlarda veya derslerde daha çok zaman ayırdığına yönelik görüşleri incelenerek “Hafta İçi (Ders Sürecinde)”, “Hafta İçi (Ders Dışında)” ve “Hafta Sonu” kategorileri ortaya çıkmıştır. “Hafta İçi (Ders Sürecinde)” kategorisi 16 koddan ve 16 frekanstan oluşmaktadır. “Hafta İçi (Ders Dışında)” kategorisi 7 koddan ve 7 frekanstan oluşmaktadır. “Hafta Sonu” kategorisi 1 koddan ve 1 frekanstan oluşmaktadır. Ortaya çıkan kategoriler incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere hafta içi günlerinde ders sürecinde daha fazla zaman ayırdığı ortaya çıkmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin “Hafta İçi (Ders Sürecinde)” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö4: *Ders esnasında gerekli gördüğüm anda gerekli ilgiyi gösteririm. Bu durumun sınıf yönetimini etkilemesi adına hassasiyet gösteremem.*

Ö6: *Diğer öğrencilere yazı yazdırdığım ya da kitap okuttuğum zamanlarda yanuma alıp ilgilenabiliyorum.*

Ö11: *Daha çok derslerde zaman ayırıyorum. Bazen teneffüslerde devam edebiliyoruz. Uzun sürdüğünde diğer öğrenciler de sıkılmalar başlıyor.*

Sınıf öğretmenlerinin “Hafta İçi (Ders Dışında)” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö7: *Öğrencim başarı olarak problem yaşamadığı için ekstra zaman ayırmıyorum. Ders dışı davranış problemlerine müdahale ediyorum.*

Ö13: *Ders dışında zaman harcıyorum, onun soruları veya yeni öğrendiği kavramlar varsa telefonla iletişime geçiyoruz.*

Ö14: *Daha çok ders dışında sınıf hâkimiyeti konusunda çalışma yapıyorum.*

Sınıf öğretmenlerinin “Hafta Sonu” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö1: *Ders içerisinde ekranları arasında çok fazla rencide olmaması açısından çok fazla üzerine gitmemeye çalışıyorum fakat hafta sonları onunla bire bir ilgileniyorum.*

Olumlu Davranışlar İçin Yapılan Pekiştirmelere Yönelik Bulgular

Araştırmanın beşinci alt amacını oluşturan “Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin olumlu davranışları için yaptıkları pekiştirmeler nelerdir?” araştırma sorusunun bulguları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 5: Yapılan Pekiştirmelere Yönelik Kategori ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Katılımcı	f
Sözel Pekiştirme	Aferin demek	Ö1, Ö2, Ö8	12
	Sözlü olarak desteklemek	Ö2, Ö9, Ö10	
	Övmek	Ö4, Ö14, Ö16	
	Harikasin demek	Ö8	
	Motive etmek	Ö10	
	Tebrik etmek	Ö17	
Sosyal Pekiştirme	Sosyal pekiştireç vermek	Ö6, Ö11	10
	Sevdiği filmi izletmek	Ö1	
	Aşamalı pekiştirmek	Ö5	
	Alkışlatmak	Ö7	
	Yıldız vermek	Ö12	
	Birlikte vakit geçirmek	Ö13	
	Hoşlandığı görev vermek	Ö15	
	Sevdiği etkinlikleri yaptırmak	Ö15	
Yaptığı resimleri panoya asmak	Ö17		
Maddi Pekiştirme	Kek, çikolata vermek	Ö3, Ö8	3
	Kalem, silgi vermek	Ö3, Ö4	
Toplam			25

Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin olumlu davranışları için yaptıkları pekiştirmelere yönelik görüşleri incelenerek “Sözel Pekiştirme”, “Sosyal Pekiştirme” ve “Maddi Pekiştirme” kategorileri ortaya çıkmıştır. “Sözel Pekiştirme” kategorisi 12 koddan ve 12 frekanstan

oluşmaktadır. “Sosyal Pekiştirme” kategorisi 9 koddan ve 10 frekanstan oluşmaktadır. “Maddi Pekiştirme” kategorisi 3 koddan ve 4 frekanstan oluşmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin olumlu davranışları için farklı pekiştiriciler tercih ettikleri fakat en fazla sözel pekiştiriciler kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin “Sözel Pekiştirme” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö4: *Olumlu davranışlar karşısında sınıf içi yüceltme ve fiziksel pekiştiriciler kullanarak davranışın devamlılığını desteklerim.*

Ö8: *Genellikle aferin, harikasın vb. pekiştiriciler kullanıyorum. Nadiren de çikolata ile ödüllendiriyorum.*

Ö10: *Onu diğer öğrencilerden çok ayırmamak için normal pekiştiriciler veriyorum ve sık sık motivasyon cümleleri kullanıyorum.*

Sınıf öğretmenlerinin “Sosyal Pekiştirme” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö5: *Aşamalı pekiştiriciler vererek en ufak ilerlemesini dahi ona hissettiriyorum ve daha da iyisini yapabileceğine onu inandırıyorum.*

Ö6: *Bir işi başardığı zaman arkadaşlarına onu alkışlatarak pekiştirme yapıyorum.*

Ö13: *Hediye alarak, sözlü aktivite ederek, onunla birlikte vakit geçirerek pekiştirmeye çalışırım.*

Sınıf öğretmenlerinin “Maddi Pekiştirme” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö3: *Ona kalem, silgi, kek, çikolata gibi ufak hediyeler vererek pekiştirme yapıyorum.*

Diğer Öğrencilerle Etkileşimde Bulunmaya Yönelik Bulgular

Araştırmanın altıncı alt amacını oluşturan “Sınıf öğretmenlerinin sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimde bulunması için yaptıkları çalışmalar nelerdir?” araştırma sorusunun bulguları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 6. Diğer Öğrencilerle Etkileşimde Bulunmaya Yönelik Kategori ve Kodlar

Kategori	Kodlar	Katılımcı	f
Sosyal Faaliyetler	Grup çalışmaları yapmak	Ö1, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	19
	Oyunlarla etkileşim kurmak	Ö2, Ö10, Ö12	
	Diğer öğrencilerde farkındalık yaratmak	Ö3, Ö5, Ö11	
	Eşleştirme çalışmaları yapmak	Ö1	
	Diğer öğrencileri teşvik etmek	Ö3	
	Yarışmalar düzenlemek	Ö10	
	Diğer öğrencilerin hassas davranmalarını sağlamak	Ö11	
	Topluca film izletmek	Ö12	
	Grupça hikâye okutmak	Ö12	
Sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler yapmak	Ö17		
Yöntem-Teknik Kullanma	Akran öğretimi	Ö4	3
	Drama yaptırmak	Ö14	
	İstasyon tekniğini kullanmak	Ö16	
Bireysel Faaliyetler	Öğrenciyi görevlendirmek	Ö6	2
	Sorumluluk vermek	Ö15	
Toplam			24

Sınıf öğretmenlerinin sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimde bulunması için yaptıkları çalışmalara yönelik görüşleri incelenerek “Sosyal Faaliyetler”, “Yöntem-Teknik Kullanma” ve “Bireysel Faaliyetler” kategorileri ortaya çıkmıştır. “Sosyal Faaliyetler” kategorisi 10 koddan ve 19 frekanstan oluşmaktadır. “Yöntem-Teknik Kullanma” kategorisi 3 koddan ve 3 frekanstan oluşmaktadır. “Bireysel Faaliyetler” kategorisi 2 koddan ve 2 frekanstan oluşmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimde bulunması için yaptıkları çalışmalar incelendiği daha çok sosyal faaliyetleri tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Araştırma sorusunun da buna yönelik olması bu kategorinin ortaya çıkmasını güçlendirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin “Sosyal Faaliyetler” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö5: Çocuklarda özel durum için farkındalık oluştursam da arkadaşlarına karşı hassas davranmaları sağlayıp etkileşim içinde bulunmalarını sağlıyorum.

Ö10: Özel eğitim öğrencimi özellikle grup çalışmalarına, oyunlara, yarışmalara katmaya özen gösteriyorum.

Ö12: Sınıf içi oyunlarda diğer öğrencilerin özel eğitim öğrencisine yardımcı olarak onu oyuna dâhil etmelerini isterim. Bireysel farklılıklara saygı duymalarını destekleyebilmek adına bu yönde hazırlanmış filmler izletir, hikâyeler okuturum.

Sınıf öğretmenlerinin “Yöntem-Teknik Kullanma” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö4: Grup çalışmaları ve akran eğitimi gibi etkinlikler kullanıyorum.

Ö16: Sınıfta istasyon tekniğini kullanarak öğrencilerin etkileşimde bulunmasına katkıda bulunmaya çalışıyorum.

Sınıf öğretmenlerinin “Bireysel Faaliyetler” kategorisine yönelik görüşlerinden bazıları doğrudan alıntı yapılarak aşağıda sunulmuştur.

Ö6: Diğer öğrencileri özel eğitim öğrencisine yardımcı olmaları için sık sık görevlendiriyorum.

Ö15: Ortak etkinliklere ve aktivitelere dâhil ediyorum. Birlikte yapabilecekleri sorumluluklar veriyorum.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı sınıfta özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine yönelik görüşlerini değerlendirmektir. Araştırma kapsamında toplanan veriler analiz edilerek bulgular sunulmuş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin sınıfta özel gereksinimli öğrenci olmasının avantajları ve dezavantajlarına yönelik görüşleri avantajlar ve dezavantajlar kategorileriyle değerlendirilmiştir. Kategoriler incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin daha çok dezavantajlardan yana görüş belirttiği belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri sınıfta özel gereksinimli öğrenci bulunmasının dezavantajının daha fazla olduğunu yansıtmıştır. Sınıf ortamlarının kalabalık olması ve özel gereksinimli öğrencilerin özel desteğe ihtiyaç duyması gibi etkenler sınıf öğretmenlerinin bakış açısını olumsuz yöne çekebilmektedir. Buna karşılık diğer öğrencilerin bireysel farklılıklara saygı duymayı öğrenmesi ve hayata farklı bakış açıları sağlamalarını desteklemektedirler.

Sınıf öğretmenlerinin mevcut özel eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri fiziki yetersizlikler ve eğitsel yetersizlikler kategorileriyle değerlendirilmiştir. Kategoriler incelendiğinde materyal eksikliğinin ön plana çıktığı belirlenmiştir. Normal sınıflar özel eğitim öğrencilerine göre tasarlanmadığı için özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu materyaller bulunmamaktadır. Bu durum imkân yetersizliği gibi görülse de sınıf yapısından dolayı özel eğitim materyallerinin olmaması olağan bir durumdur. Taş (2017) yapmış olduğu çalışmada bilgisayar laboratuvarında değişik oturma düzenlerinin uygulanmadığını, Laboratuvarların estetik görünmediğini ifade etmiştir. Korkmaz (2003) yapmış olduğu çalışmada sınıf yönetiminde öğrenci sorumluluklarının ve öğrencilerin birbirleriyle ilişkisinin önemli olduğunu ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıflardaki fiziksel düzenin yönetimine yönelik görüşleri sınıf temelli düzen ve öğrenci temelli düzen kategorileriyle değerlendirilmiştir. Kategoriler incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin olağan sınıf düzeni devam ettirilmesini, öğrenci ihtiyaçlarına göre düzenleme yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Normal sınıflarda öğrenci mevcudu kalabalık olduğu için sınıf düzenini tamamen değiştirmek pek mümkün değildir. Fakat sınıfın bazı açılardan özel gereksinimli öğrencilere göre düzenlenmesi mümkündür. Özel gereksinimli öğrencileri ön sıraya oturtma, öğrencinin yetersizlik türüne göre sınıfı düzenle gibi değişiklikler yapılabilir. Kılıç ve Mutlu Aydın (2016), Oyinloye (2010) ve Yeşilyurt (2006) yaptıkları çalışmada sınıf öğretmenlerinin sınıf düzenini sağlamada daha çok görsellerden yararlanmaya çalıştıklarını ve mevcut sınıf düzenini korumaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere hangi zamanlarda veya derslerde daha çok zaman ayırdığına yönelik görüşleri hafta içi (ders sürecinde), hafta içi (ders dışında) ve hafta sonu kategorileriyle değerlendirilmiştir. Kategoriler incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin genellikle hafta içi günlerde ders saatlerinde özel gereksinimli öğrencilere zaman ayırdığı belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri diğer öğrencilerinden zaman buldukça özel gereksinimli öğrencilere vakit ayırmaya çalışmaktadır. Bunun

dışında destek eğitim ve evde eğitim gibi ders saatleri dışında kalan sürede öğrencilerine vakit ayırabilmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin olumlu davranışları için yaptıkları pekiştirmelere yönelik görüşleri sözel pekiştirme, sosyal pekiştirme ve maddi pekiştirme kategorileriyle değerlendirilmiştir. Pekiştireçler, bir davranışın ileride gerçekleşme olasılığını arttıran uyaranlardır. Bu sebeple bir öğretim yapıldığında başarılı olma sürecinde etkili pekiştireç kullanılması önemlidir (Cooper, Heron ve Heward, 2007: 276). Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencileri için kullandıkları pekiştireçler incelendiğinde sözel pekiştireçleri daha fazla tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Özel gereksinimli öğrenci üzerinde daha çok somut denilebilecek maddi pekiştireçlerin etkili olabileceği düşünülmektedir. Kılıç ve Mutlu Aydın (2016) yaptıkları araştırmada sınıf öğretmenlerinin öğrencileriyle iletişim kurmada daha çok sözsüz iletişime önem verdiklerini ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin sınıftaki özel gereksinimli öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimde bulunması için yaptıkları çalışmalara yönelik görüşleri sosyal faaliyetler, yöntem-teknik kullanma ve bireysel faaliyetler kategorileriyle değerlendirilmiştir. Derste düz anlatım tekniğini kullanmak belli bir süre sonra öğrencilerin sıkılmasına sebep olmaktadır. Öğrencilerin dikkatini çekecek etkinlikler öğrencileri derse güdülemektedir. Özel gereksinimli öğrenciler üzerinde bu durum daha etkilidir. Özel gereksinimli öğrenciler diğer öğrencilere göre daha erken sıkılabilmektedir. Sınıfta etkinliklere dayalı öğretilerin yapılması öğrencileri de derse teşvik etmekte ve öğrenciler arasında bağ kurulmasını sağlamaktadır.

Araştırma sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili çeşitli sınıf yönetimi sorunları yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Normal eğitim sınıflarının özel gereksinimli öğrencilere uygun olmaması ve kalabalık olması gibi durumlar sınıf öğretmenlerini sınıf yönetimi konusunda zorlamaktadır. Öğretmenler özel eğitime yönelik yeterli düzeyde eğitim almış olsalar dahi sınıf altyapılarının bunun uygun olmaması olumsuzluklar yaratmaktadır. Buna karşılık öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencileri görmezden gelmediği, sınıf ortamına kazandırmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Sınıf yönetimi açısından incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimini en iyi şekilde sağlamaya çalıştığı söylenebilir. Sarı ve Bayrakçı (2018) yaptıkları araştırmada ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin iyi düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle uygulamaya ve araştırmacılara yönelik aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Sınıf öğretmenlerine özel eğitim alanıyla ilgili hizmet içi eğitimler verilmesi yararlı olacaktır.
- Özel gereksinimli öğrencilerin olabildiğince özel eğitim sınıflarında eğitim alması sağlanmalıdır. Bu sebeple özel eğitim sınıflarının artması yararlı olacaktır.
- Özel gereksinimli öğrenci bulunan normal sınıflara, özel gereksinimli öğrenciler için materyal desteği sağlanabilir.
- Öğretmenlerinin yanı sıra öğrencilere ve velilere yönelik özel eğitim farkındalık seminerleri verilebilir.
- Özel gereksinimli öğrencilere ders saatleri dışında ek eğitimlerin verilmesine yönelik faaliyetler artırılabilir.
- Bu çalışmanın bir benzeri ortaokul ve lise kademesinde çalışan öğretmenlere de uygulanarak daha kapsamlı verilere ulaşılabilir.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırmanın yazarlık katkısı birinci yazar için %50, ikinci yazar için %25, üçüncü yazar için %25'tir.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı: Şirnak Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu Başkanlığı

Karar Tarihi: 23/01//2024

Belge Numarası: E-74546226-622.01-91412

KAYNAKÇA

- Ada, S. (2013). Sınıf Yönetimini Etkileyen Faktörler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(12), 1-8.
- Akar, H. (2016). Durum Çalışması. A. Saban & A. Ersoy (Ed.). *Eğitimde Nitel Araştırma Yöntemleri*

- İçinde (s. 111-148). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, K. (2015). Özgül Öğrenme Güçlüğü'nün Erken Dönem Belirtileri ve Erken Müdahale Uygulamalarına Dair Derleme. *Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Kongre Kitabı*, 11-13 Mayıs 2015, Ankara, Türkiye, 577-588.
- Ataman, A. (Ed.). (2003). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aydoğdu, F. & Kılıç, D. (2016). Sınıf, Okul Öncesi ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Aile Katılımına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 265-274.
- Bulut, A. S. (2018). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Üstün Yetenekli Birey ve Özel Eğitim Kavramlarına İlişkin Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2338-2356.
- Cavkaytar, A. & Diken, İ. H. (2005). *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Cooper, J., Heron, T. E. & Heward, W. L. (2007). *Applied Behavior Analysis*, Essex: Pearson Costum Library.
- Çubukçu, Z. & Girmen, P. (2008). Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerilerine İlişkin Görüşleri. *Bilgi*, 0(44), 123-142.
- Demir, S. & Kale, M. (2019). İlkokullarda Özel Eğitim Sınıflarında Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 354-373.
- Diken, İ. H. (Ed). (2019). *Özel Eğitim Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doyle, W. (1990). Classroom Management Techniques, Student Discipline Strategies. *Research and Practice*, 113-127.
- Ekici, G. (2008). Sınıf Yönetimi Dersinin Öğretmen Adaylarının Sınıf Yönetimine Yönelik Tutum ve İnanç Kazanma Düzeyine Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 167-182.
- Erdoğan, E. (2010). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Grix, J. (2010). *The Foundations of Research*. London: Palgrave Macmillan.
- Güleç A. Y., Özbey, F., Sola-Özgüç, C. & Cihan, H. (2014). Vaka Araştırması: Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Sorunları ve İhtiyaçları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 639-654.
- Işıtan, H. D. & Dayı, E. (2022). Sınıfta Özel Gereksinimli Öğrenci Bulunan Genel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Danışmanlığına İlişkin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(1), 85-107.
- İzci, E. (2005). Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Özel Eğitim" Konusundaki Yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 106-114.
- Karabörk, R. (2018). Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Özel Eğitim Mevzuatına İlişkin Görüşleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Karadeniz, G. (2002). Eğitimde Kaynaştırma (Entegrasyon), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayabaşı, Y. (2012). Öğretmenlerin Öğretim Sürecinde Kullandıkları Öğretim Yöntem ve Teknikleri ile Bunları Tercih Etme Nedenleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(27), 45-65.
- Kılıç, D. & Mutlu Aydın, S. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Eğilimleri. *Ekev Akademi Dergisi*, 0(65), 469-484.
- Korkmaz, İ. (2003). İstenmeyen Davranışların Önlenmesi. Z. Kaya (Ed.) *Sınıf Yönetimi* (171-192). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kozan, D., Emeksever, A. & Onur Sezer, G. (2019). Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni Açısından Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1177-1189.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative Research*. New York: Sage Publishing.
- Melekoğlu, M. A. (2014). Characteristics of Inclusive Classrooms in Turkey. *Topical Issue: Inclusion from Around the World*, 15(2), 24-30.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Metin, N. (Ed.). (2012). *Özel Gereksinimli Çocuklar*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.

- Mutlu Göçmen, N., Bozkurt, M. & Aydın, Ç. (2017). Comparison of the Attitudes of Pre-Service Primary School Teachers and Pre-Service Special Education Teachers Towards Inclusion. *E-Kafkas Journal of Educational Research*, 4(1), 26-33.
- Orhan, Ş. & Gökbulut, Ö. Ö. (2013). Sınıf Yönetimine Ait Temel Ögelerin Yaratıcı Drama Yöntemiyle İşlenmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 8(15), 95-103.
- Oyinloye, G. O. (2010). Primary School Teachers Perception of Classroom Management and Its Influence on Pupils' activities. *European Journal of Educational Studies*, 2(3), 305-312.
- Özçelik, İ. (1987). *Özel Eğitim Alanı ve Özürlü Olma Durumu*. Ankara: Fon Matbaası.
- Özsoy, Y. (1977). Özel Eğitimde Kavramla İlgili Sorular. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 10(1), 211-244.
- Özsoy, Y., Özyürek, M. & Eripek, S. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar "Özel Eğitime Giriş"*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Özyer, S. & Özsoy, N. (2017). Özel eğitim alanına geçiş yapan sınıf öğretmenlerinin sayı öğretiminde kullandıkları yöntemlerin araştırılması. *Education Sciences*, 12(3), 122-132.
- Resmî Gazete 1, Sayı: 18192 (15.10.1963). 2916 Numaralı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu. (Erişim Tarihi: 26.12.2023).
- Resmî Gazete 2, Sayı: 30471 (07.07.2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. (Erişim Tarihi: 14.12.2023).
- Sarı, B. & Bayrakçı, M. (2018). Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(4), 1960-1977.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taş, S. T. (2017). Sınıf Yönetimi Boyutlarına Göre Bilgisayar Laboratuvarlarında Karşılaşılan Sınıf Yönetimi Sorunları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(28), 69-91.
- Yazıcı, M. S. & Uzuner, F. G. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Eğitim Alanında Katıldıkları Eğitimlere Yönelik Görüşlerinin ve Önerilerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(57), 150-187.
- Yeşilyurt, E. (2006). Öğretmenlerin Öğretim Araç ve Gereçlerini Kullanma Durumlarını Etkileyen Faktörler, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.